

Een eenzame zwerver

L. B. Bos

Op een mijner tochten in de zomer van 1962 vond ik hem in een ontginningsveld ten westen van het dorp Tietjerk. Hij lag in een hoop zand, opgebaggerd uit de Merriedobbe (zie G. en H. no. 1, 1962). Ik zag hem aan voor een grote, gebarsten kleisteen, zoals ik er al zoveel had gevonden. Toen ik hem opnam, bleek hij bijzonder zwaar te zijn. Een kleisteen kon hij dan ook niet zijn, evenmin een dichte kalksteen of een kwartsiet. Maar wat dan wel? Een gabbro was uitgesloten, gezien de kleur van de steen en het ontbreken van de voor gabbro kenmerkende mineralen.

Op een breukvlak is de steen onder de 12x loupe nog dicht, met uitzondering van enkele onregelmatige, soms langgerekte kleine holten. Het verse gesteente heeft een eigenaardige geelgrijze kleur. In de richting van de verweringskorst vertonen de holten een duidelijke korreling, die aan miniatuur druiventrosjes doen denken. Vooral in de roestige verweringskorst komen ze goed uit.

Die roestkleur was voor mij aanleiding om aan een of andere ijzerverbinding te denken. Uit het gewichtsverlies onder water kon ik het s.g. van de steen vrij nauwkeurig bepalen; dit bedroeg ongeveer 4.

De eigenschappen van de steen komen geheel overeen met de beschrijving, die Rosenbusch geeft van spaatijzersteen (Fe CO_3 , dus ijzercarbonaat; s.g. 3,7-3,9).

De roestkleur is een oxydatieproces, waarbij limonietconcreties ontstaan, die niet aaneensluiten, zodat de verweringskorst er sponsachtig uitziet (limoniet of bruinijzererts; formule $2 \text{Fe}_2 \text{O}_3 \cdot 3 \text{H}_2 \text{O}$).

Het verse gesteente bruist langdurig op in verdund zoutzuur en laat zich met een mes bekrassen.

Van der Lijn vermeldt in de derde druk van "Het Keienboek" de vondst van een ijzercarbonaatnier (zonder opgave van vindplaats) en geeft als vermoedelijke herkomst op de Lias van Bornholm of de Oostzeebodem. Mogelijk, dat de spaatijzersteen uit de Merriedobbe uit hetzelfde gebied afkomstig is.

Conglomeraatgneis

L. B. Bos

Als de winter zijn intrede heeft gedaan, de werkzaamheden in de ontginningen en in de zand- en grintgraverijen tijdelijk zijn stopgezet, en het zoeken naar zwerfstenen tot het voorjaar moet worden uitgesteld, kan de zwerfstenenverzamelaar zijn vrije tijd benutten om nog niet gedetermineerde vondsten nader te bestuderen aan de hand van de bekende Nederlandse werken over petrografie en die van buitenlandse auteurs, als b.v. Hesemann en Rosenbusch.

Soms blijkt het, dat er onder reeds lang gedetermineerde erratica enkele schuilen, zó zeldzaam, dat ze waard zijn ze ter kennis te brengen van de leden der Ned. Geologische Vereniging.

Voor mij ligt zulk een zeldzame zwerver, afkomstig uit een zandafgraving te Drogeham, gedetermineerd als: conglomeraatgneis. Dat de zwerfsteen zeldzaam was, was mij bekend: slechts éénmaal eerder had ik, een veertigtal jaren geleden, een exemplaar gevonden in een ontginningsveld tussen Rolde en Borger, thans liggende in het Nat. Historisch museum te Leeuwarden.